

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 2026-yil, mart.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI IQTISODIYOTDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA'SIR ETUVCHI TIZIMLASHTIRILGAN TAHDIDLAR.....	40
Qodirov Tuyg'un Uzoqovich, Nabiyev Bexzod Shavkatovich	
SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYA VA TEKNOLOGIK MODERNIZATSIYANING O'RNI	44
Boboqulov Sanjar Bahromqulovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI BAHOLASHNING USLUBIYOTI VA UNING SOLIQ TIZIMIDA QO'LLANILISHI	49
To'xtabayev Oybek Odilovich	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR.....	56
Ismailov Bobir Salomovich	
TIJORAT BANKLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI	62
Yangiboyev F.B.	
MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	68
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
XORIJIY MAMLAKATLARDA TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINI RIVOJLANTIRISH TAJRIBASI.....	75
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
BANK XIZMATLARI SIFATINI BOSHQARISHNING INTEGRATSION VA ADAPTIV MODEL.....	83
Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
QURILISH TASHKILOTLARI FAOLIYATINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDA BAHOLASH	89
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
ICHKI NAZORAT VA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDAGI XAVFLARNI BOSHQARISH	94
Islamova Nargiza Mirzaxidovna	
TURIZMNING MINTAQADA IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI	104
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH ORQALI INVESTITSION JOZIBADORLIKNI OSHIRISHNING HOZIRGI KUNDAGI HOLATI TAHLILI	111
Begamov S.X.	
RETHINKING JOB CREATION: ONTOLOGICAL AND EPISTEMOLOGICAL FOUNDATIONS OF MACROECONOMIC EMPLOYMENT ANALYSIS.....	116
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
HUDUDIY TURIZM KLASSTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	125
Ro'zimova Xusnora Mirzobek qizi	
SUG'URTACHILIK VA O'ZBEKISTONDA SUG'URTA SEKTORINING HOLATI.....	129
O'runboyeva Sotima Alisher qizi	
GO'SHT VA GO'SHT MAHSULOTLARINI SANOAT USULIDA QAYTA ISHLASHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI.....	134
Kaydarova Sitara Suranbay qizi	
KORXONALAR QIYMATINI BAHOLASH VA BOZOR BAHOSINI SHAKLLANTIRISH METODOLOGIYASI.....	139
Abduraxmanov Sherzodbek Ravshanovich	
YASHIL IQTISODIYOT: EKOLOGIK BARQARORLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK UYG'UNLIGI.....	145
Jamalidinova Asalxon Saliyevna	
2025-YILDA O'ZBEKISTON UCHUN ENG YAXSHI 10 TA TRANSPORT TEKNOLOGIYALARI VA INNOVATSIYALARI	151
Mamasaliyeva Mukaddas Ibadullayevna, Beketov Timur Kazakbayevich	

MAHSULOT TANNARXINI ANIQLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN YONDASHUVLARI: AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TIZIMLAR QIYOSIY TAHLILI	155
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ	163
Хайдарова Ёркиной Аскар кизи	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING FISKAL VA INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	170
Mamatova Nodira Mirzavaliyevna	
ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА И УСТОЙЧИВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ: ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ МОДЕЛИ ПЕРЕХОДА ТЕПЛИЧНЫХ ХОЗЯЙСТВ ТАШКЕНТСКОЙ АГЛОМЕРАЦИИ НА СОЛНЕЧНЫЕ СИСТЕМЫ ЭНЕРГОСНАБЖЕНИЯ	178
Срождидинова Зарина Хайриддиновна, Абдувалиева Зилола Абдуллаевна	
MAMLAKATIMIZDA QISHLOQ HUDUDLARIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	186
Yuldashova Nilufar Ziyabayevna	
RIVOJLANISHDA RAQOBAT EMAS, BALKI HAMKORLIKNING USTUVORLIGI: NAZARIY VA AMALIY TAHLIL	190
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
IJTIMOY HIMOYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MEKANIZMLARI VA "QAMRAB OLINMAGAN O'RTA QATLAM" MUAMMOSI	196
Bafoev Farrux Jo'raqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA EKOLOGIK BOSHQARUVNI TAKOMILLASHTIRISH	202
Shanazarova Gulyoraxon Baxtiyarovna	
O'ZBEKISTON STARTAP EKOTIZIMIDA INVESTITSIYA JALB QILISH JARAYONINING INSTITUTSIONAL MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI	208
Xoliqova Xurshidaxon Xayotjon qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH SHAROITIDA STARTAP EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI	214
Usmanov Gafurjon Shavkatovich	
QURILISHDA ISHLAB CHIQARISH VA SIFATNI BOSHQARISH TIZIMLARINING RIVOJLANISHI	220
Buriyev Xakim Toshimovich, Usmanov Ilxom Achilovich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSION MUHITNI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIYALARI	225
Xolov Sherali Axrorboyevich	
2010-2024-YILLARDA O'ZBEKISTONDA TO'QIMACHILIKNI INVESTITSIYALASHNING EKONOMETRIK TAHLILI	229
Ashurov Shuhratbek Quadrat o'g'li	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY USULLARI	233
Sherbekova Kamola Norbekovna	
AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGI DARAJASI VA UNI BAHOLASHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI	243
Abduvoxidov Akmal Abdulazizovich	
MARKAZIY BANK KURS SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	249
Saydullayev Nodirbek Narzullaevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH SALOHİYATI VA MUAMMOLARI	258
Raupov Shuxrat Soyibovich	
ЭКОТУРИЗМ В УЗБЕКИСТАНЕ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	264
Абидова Дилфуза Игамбердиевна, Рахматуллаева Зулайхо Хасан кизи	
DIGITAL ECONOMY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE: BUSINESS CHANGE IN THE REGIONS	270
Abdullayev Muzaffar Abdujabbarovich	

QISHLOQ XO'JALIK MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASHDA IOT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	273
Mirzaev Dilshod Artikovich	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ СТАРТАП-ПРОЕКТОВ В ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА	279
Касимова Наргиза Сабитджановна	
YASHIL IQTISODIYOTNING NAZARIY ASOSLARI VA UNGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	284
Ismoyilova Mahliyo Oybek qizi	
BOSHQARUVDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR (OLIIY TA'LIM MISOLIDA).....	289
Karievva Gulnora Abdullayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISHNING AMALDAGI HOLATI VA ASOSIY TENDENSIYALARI.....	295
Qurbonov Odilbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA SPORT FEDERATSIYALARI VA ASSOTSIATSIYALARINI SAMARALI BOSHQARISH TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'LLARI	302
Umed Farmonkulovich Radjabov	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN IQTISODIY MEKANIZMNI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA ULARNING AMALIY AHAMIYATI	307
Mullayeva Mexrangiz Axtam qizi	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	313
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Muradova Nazira Raximjanovna	
RAQAMLI MARKETING VA ONLAYN PLATFORMALAR ORQALI EKOTURISTIK MAJMUALARNI OMMALASHTIRISH TRENDI	318
Xolmatova Parvina Asliddin qizi	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MA'MURCHILIGI STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR	323
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РЕГИОНАЛЬНОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	327
Бахтиёрров Худайберган Хамдам угли	
MAHALLIY BUDJETLARDA TRANSFERTLARGA QARAMLIK DARAJASINI BAHOLASH (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	335
Xudoyqulov Hamidjon Abdullayevich	
QORAQALPOG'ISTON QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI BOSHQARISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	342
Tajibaev Berdax Asqarbay uli	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	347
Ashurova Maftuna Ortiq qizi	
STRATEGIC DIRECTIONS FOR INCREASING CAPITAL EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS: DIGITALIZATION AND RISK MANAGEMENT INTEGRATION	352
Sadullaeva Mokhinur Aziz kizi	
TECHNOLOGY MANAGEMENT AND SME INTERNATIONALIZATION: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW	358
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
TA'LIM SIFATINI BAHOLASH MEZONLARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI.....	363
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	
SMART UNIVERSITET KONSEPSIYASI ASOSIDA REYTING VA RAQOBATBARDOSHLIKNI INTEGRAL BOSHQARISH	371
Xudoyqulov Husen Ahadovich	

BUXGALTERIYA HISOBINING MILLIY VA XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT 1-SHAKLINING QIYOSIY TAHLILI	379
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SUG'URTA BOZORINING RAQAMLI RIVOJLANISHIDA NAZARIY QARASHLAR	384
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	389
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
MAHALLIY BUDJETLAR DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	397
P.SH.Usmonov	
СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО АНАЛИЗА ДЛЯ ОЦЕНКИ ДОХОДНОСТИ АКЦИЙ УЗБЕКСКИХ ЭМИТЕНТОВ.....	401
Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
KORXONA VA TASHKILOTLARDA INSON KAPITALIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA KORPORATIV MADANIYAT, AXLOQIY-RUHIY VA MA'NAVIY MUHITNING O'RNI	407
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Qodirov Tuyg'un Uzoqovich	
ELEKTRON PULLARNING MOHIYATI VA ULARNING MILLIY TO'LOV TIZIMIDAGI ROLI.....	416
Toshniyozov Sherali Kamoliddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA UY XO'JALIKLARINING TADBIRKORLIK FAOLIYATINI KENGAYTIRISH.....	423
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
APPLICATION OF EXTREME MODELS IN ASSESSING THE ECONOMIC POTENTIAL OF AN ENTERPRISE	428
Musayeva Shoira Azimovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XORIJIY TAJRIBA HAMDA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH SAMARADORLIGI.....	435
Bozorova Ozoda Raximovna	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATI IMIJINI OSHIRISHDAGI MUAMMOLARNI HAL ETISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI: QIYOSIY TAHLIL.....	439
Bekmurodov Navruz Ergashevich	
TA'LIM XIZMATLARI SOHASIDA YARATILGAN YALPI QO'SHILGAN QIYMAT DINAMIKASI VA UNI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	449
O'rinov Komiljon Kozimovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHNING MINTAQAVIY OMILLARI.....	453
Salomat Norova	
QURILISH MATERIALLARI BOZORI VA UNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	459
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT OPERATSIYALARINI SUG'URTA QILISHNI RIVOJLANTIRISH.....	465
Xalikov R. B.	
BIZNES JARAYONLAR AUTSORSINGINI OPTIMALLASHTIRISH USULLARI TAHLILI	472
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
DAVLAT MOLIVAVIY BOSHQARUVI SAMARADORLIGINING IJTIMOY ADOLATGA TA'SIRINING PEFA VA CEQ METODOLOGIYALARI ORQALI TAHLILI	477
Zokirjonov Muhammadsodiq Ravshanbek o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ICHKI AUDIT XIZMATINI TASHKIL QILISHNING XORIJ TAJRIBASI	485
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich	
MINTAQADA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH.....	491
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANISHDA EKOLOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI	495
Ismatov Sharofiddin Asatulloevich	

THE ESSENCE OF THE OPTIMAL COST STRATEGY	500
Sodiqov Mirakhror Abbos ugli	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TOG'-KURORT ZONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY JIHATLARI (CHORVOQ ERKIN TURISTIK ZONASI MISOLIDA)	504
Shomurodova Shahnoza G'ayratovna	
ICHKI AUDIT SIFATI VA SAMARADORLIGI TUSHUNCHALARINING IQTISODIY MAZMUNI HAMDA ULARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI	509
Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATINI SOLIQQA TORTISH VA UNI HISOBINI YURITISH.....	517
Abdullayev Abdurauf	
TIJORAT BANKLARINING RISKLARINI BAHOLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	522
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
TIJORAT BANKLARIDA KORRUPSIYAVIY-KOMPLAENS MUAMMOLARI: TAHLIL VA YECHIMLAR	527
Yunusov Baxtiyor Shavkatovich	
MAISHIY XIZMAT KO'RSATISHNING SIFAT NAZORATINI HAMDA TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	532
Meliyev X.T.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА СЕРВИСА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ НА ОСНОВЕ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ОПРОСА	541
Усманова Азиза Баходировна	
RAQAMLI BANK XIZMATLARI ORQALI MOLIVAVIY INKLYUZIVLIKNI KENGAYTIRISH.....	545
Azlarova Mushtariybegim Abror qizi	
QURILISH KORXONALARNI BOSHQARISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING AHAMIYATI	550
Egamon Raxmatillo Mirolimovich, Bobobekov Davron Gafurovich	
FINANCIAL MARKET PARTICIPANTS: A CLASSIFICATION BY ROLE AND RESPONSIBILITY.....	553
Khotamkulova Madina	
ФОРМИРОВАНИЕ «ТУРИСТИЧЕСКОЙ МАХАЛЛИ» КАК ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ГОСТЕВЫХ ДОМОВ УЗБЕКИСТАНА	559
Иргашева Нигина Салохиддиновна	
BANKLARDA KREDIT GAROVI BILAN ISHLASHNING XORIJ ILG'OR TAJRIBASI VA UNDAN O'ZBEKISTON BANKLARI AMALIYOTIDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	567
Sh. Saidov	
MILLIY UGLEROD SAVDOSI TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	573
Islamov Shoxzod Shuxrat o'g'li	
THE NECESSITY OF CREATING A BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS ROLE AND SIGNIFICANCE IN THE NATIONAL ECONOMY	582
Amanov Davron Ravshan ugli	
SUV RESURLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLASHTIRISH SAMARADORLIGI	588
Saidov Muhammadali Hakimovich, Mahammatov Hoshim, Esanbekov Diyorbek	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА БАНКОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО И ПРИНЦИПАМИ ESG	595
Насирдинов Шарифджон Изатуллоевич	
ОЦЕНКА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭЛЕКТРОБУСА.....	600
Мухитдинов Акмал Анварович, Касимов Омил Камалович, Саидов Азамат Илхом угли	
XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA DUKKAKLI DON MAHSULOTLARINI YETISHTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH YO'NALISHLARI (HINDISTON TAJRIBASI MISOLIDA).....	608
Mirsayd Xudaybergenov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLINING FAROVONLIGI VA DAROMAD MANBALARINI STATISTIK TAHLILI	612
Mamatkulov Baxtiyor Xalmuradovich	

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARUV MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	618
Muxamedjanova Maxfuza Baxodir qizi	
MOLIYAVIY AKTIVLARINING IQTISODIY MOHIYATI, MAZMUNI HAMDA KLASSIFIKATSIYASI.....	627
Odiljonova Oybachin Fayzullo qizi	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ORQALI MAMLAKATIMIZ LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISH TARTIBI TAHLILI.....	631
Rasulova Dilduza Valiyevna	
HUDUDNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY SALOHİYATNING O'RNINI.....	636
Avazbek Xalbekov	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SABZAVOTCHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	642
Sobir Xasanov	
IMPACT OF REGIONAL INFRASTRUCTURE AND NATURAL RESOURCE UTILIZATION ON THE DEVELOPMENT OF ECOLOGICAL TOURISM (A DISTRICT-LEVEL ANALYSIS OF THE SAMARKAND REGION, UZBEKISTAN)	650
Toyirova Shohista Bobobekovna	
INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY OMILLARI	657
Talapova Nargiza Baxriddinovna	
BOZOR BEQARORLIGI SHAROITIDA BANK OBRO'SINI STRATEGIK RESURS SIFATIDA BARQARORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	661
Yuldasheva Kamola Qosimjonovna, Ziyaeva Muhtasar Mansurdjanovna	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT PENSIYA TIZIMINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI	667
Pardayev Farrux Muzaffarovich	
RAQAMLI TRANSFORMASIYA SHAROITIDA MENEJERLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	671
Sharipova Zulfiya Shokirjonovna	
FUQAROLAR ISHTIROKIGA ASOSLANGAN TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISH TIZIMI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	677
Shukurova Parizod, Soatova Nodira Boboxonovna	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARINING BARQAROR RIVOJLANISH YO'NALISHLARIDA QISHLOQ TURIZMI VA EKOTURIZM – ASOSIY USTUVOR YO'NALISHLARI	682
Abduraxmanova Aqida Fayzulla qizi	
KORXONALARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI TA'MINLASHDA BUXGALTERIYA HISOBINING ROLI.....	691
Alimbay Shamshetov	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARINING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI	694
Saule Ibragimova	
ANALYSIS OF THE STATE OF ELECTRICITY GENERATION BY WIND POWER PLANTS.....	698
Saidov Mash'al Samadovich	
TRANSFORMING TOURISM EDUCATION IN UZBEKISTAN: AN INSTITUTIONAL ANALYSIS OF PERSONNEL TRAINING SYSTEMS.....	706
Abdullakhujaev Abdukodirkhuja, Ochilova Hilola Farmonovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	713
Elomonov Dadaxon Ozodullayevich	
MAHALLIY BOSHQARUVDA YETAKCHILIK KONSEPSIYASI ORQALI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISH (FARG'ONA VILOYATI MISOLIDA)	718
Siddikov Abdusalom Abdumalikovich	

NEW ECONOMIC PHENOMENA: FINANCING CONSUMPTION AND SAVINGS IN THE TRANSITION TO AN EXPECTATION ECONOMY	724
Isomov Bekmurod Sayfiddinovich	
XIZMAT KO'TSATISH SOHASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK YO'NALISHIDA INSTITUTSIONAL O'ZGARISHLARNI AMALGA OSHIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI	730
Sh.A.Sultonov	
MINTAQALARNING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI VA ULARNING IJTIMOİY-IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	737
Qobilov Anvar Eshpo'latovich	
KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH	741
Madraimova Marxamat Raximberganovna	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКО-РЕКРЕАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА	748
Усманова Зумрад Исламовна	
TITLE: PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MECHANISM FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE TOURISM SECTOR IN UZBEKISTAN	753
Suxrobbek M. Salayev	
XORAZM VILOYATI TASHQI IQTISODIY FAOLIYATIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLARNI BAHOLASH VA UNI OPTIMALLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	761
Urunov Farrux Shanazarovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT AUDITI TIZIMINING STRATEGIK TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL ISLOHOTLAR VA RAQAMLI MONITORINGNING STRATEGIK AHAMIYATI	765
Turabov Baxodir To'xtamishovich	
TURIZM SOHASIDA BANDLIKNING 2025-2030-YILLARDAGI PROGNOZ PARAMETRLARI	770
N.I. Shermamatova	
BO'SH TURGAN DAVLAT KO'CHMAS MULK OBYEKTLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATLI JIHATLARI (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	776
Sanjarov Zuxriddin Dilshod o'g'li, Astonaqulov Muzaffar Muxsin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASI BARQARORLIGINI TAVSIFLOVCHI KO'RSATKICHLAR	781
Bolibekov Shahboz Baxodir o'g'li	
MOLIYA-KREDIT JARAYONLARI: INVESTITSION FAOLLIKNI TA'MINLASH MEKANIZMI SIFATIDA	787
Madaminov In'omjon Ozodovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MEKANIZMLARI	792
Karimov Islombek Bekpo'lat o'g'li	
OLIY TA'LIMDA ILMIY TADQIQOTLAR VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASI SAMARADORLIGI	798
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
XUSUSIY MAKTABLARNING BOSHQARUV TIZIMINI QAROR QABUL TIZIMLARI VA O'RGANUVCHI ANALITIKASI YORDAMIDA YANGILASHNING YO'LLARI	802
Esanova Shohida	
MOLIYA BOZORIDA TIJORAT BANKLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	812
Abduraxmanova Matluba Maxamadaminovna	
KORXONALARDA KREDITOR QARZDORLIKNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	819
Mirzaev Ozod Furkatovich	
ЛЕКСИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ КОМПОНЕНТ ПРОДУКТИВНОЙ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ	824
Киличева Феруза Бешимовна	
MODERN MECHANISMS FOR MONITORING REGIONAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITAL ECONOMY	828
Karimova Shirin Zokhid qizi	

АЛТЕРНАТИВНЫЕ МЕТОДЫ КРЕДИТНОГО СКОРИНГА ДЛЯ НАСЕЛЕНИЯ БЕЗ БАНКОВСКОЙ ИСТОРИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	833
Шухратова Мадинабону Икром кизи	
SHAHAR EKOLOGIYASI: SHAHAR EKOTIZIMLARI VA BARQAROR RIVOJLANISH	841
Erkiniva Mukarram Olimjon qizi	
CHAKANA SAVDO XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI KORXONALARDA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	845
Abdug'aniyev Oybek Akmaljon o'g'li	
KUZATUV KENGASHI XUSUSIYATLARINING KORPORATIV BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA TA'SIRI: NAZARIY VA KONSEPTUAL YONDASHUV.....	850
Jumayeva Go'zal Sherxon qizi	
EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH NATIJALARI NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARI FAOLIYATINI BOSHQARISHDA MUHIM AMALIY AHAMIYAT.....	854
Sattorov Firdavs Ziyodullayevich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA TIJORAT BANKLARINING O'RNI.....	858
Abduholikov Kamoldin Mahammadjonovich	
SANOAT KORXONALARINING HUDUDLAR KESIMIDAGI RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI STATISTIK TAHLIL QILISH.....	862
Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA XIZMATLAR EKSPORTINI RIVOJLANTIRISHNING EKOLOGIK JIHATLARI.....	867
Qodirjonov Adxamjon Muxtorjon o'g'li	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIALASHTIRISHNING XALQARO MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	872
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
SANOAT KORXONALARIDA "YASHIL" TRANSFORMATSIYA JARAYONINING XUSUSIYATLARI.....	877
Ismatulloeva Madinabonu Fozil qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI MAHSULOTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH	884
Kadirova L.G.	
MAIN DIRECTIONS FOR DEVELOPING SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE REGION	887
Nasretdinova Farangis Odilovna	
THE IMPORTANCE OF MARKETING COMMUNICATIONS IN THE SERVICES SECTOR	895
Mamatkulova Shoira Djalolovna	
AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH — ICHKI TALABNI RAG'BATLANTIRISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH OMILI.....	900
Mustafoev G'olib Sultonmurodovich, Abruyev Abdumalik Oynazarovich	
BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH VA ULARNI QO'LLASHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	906
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi	
KORXONADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI JORIY ETISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	911
Salimova Husniya Rustamovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: BUXORO VILOYATI MISOLIDA.....	918
Zayavitdinova Nafisa Muxammadovna	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI MOLIVAVIY MAHSULOTLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI ROLI.....	926
Rasulova Dilfuza Valiyevna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA IQTISODIY O'SISH VA MEHNAT BOZORI KO'RSATKICHLARINING DINAMIKASI	932
Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FOYDALANUVCHI SADOQATINI SHAKLLANTIRISHNING MARKETING VA NEYROMARKETING MEXANIZMI SIFATIDA GEYMIKATSIYA ELEMENTLARINI QO'LLASH: DODO PIZZA MOBIL ILOVASI MISOLIDA EMPIRIK TAHLIL	937
Yuldashev Jamshid Abrarovich, Daminova Nilufar Bahrom qizi	

KORXONADA XODIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILIY MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISH	945
Sadriddinova Sevinchxon Sadriddin qizi	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA XODIMLAR MOTIVATSIYASI VA MEHNAT UNUMDORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	948
Murodova Zilola Asatulla qizi	
KUZATILMAYDIGAN IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, SHAKLLARI, TURLARI VA YUZAGA KELISH OMILLARI.....	952
Abdullayev Shavkat Nasriddinovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINI SHAKLLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	959
Yaqubova Nodira Olim qizi	
РАЗВИТИЕ, РИСКИ, ОБЕСПЕЧЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УЗБЕКИСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	964
Бабаджанова Лола Шопулатовна, Срождиддинова Зарина Хайриддиновна	
KOMPANIYALARNING FOND BOZORIDAGI ISHTIROKINI RAG'BATLANTIRISH AHAMIYATI.....	970
Mamataliyev Bobur Saidnazar o'g'li	
GLOBALLASHUV SHAROITIDA INTELLEKTUAL TA'MINOT ZANJIRI TEXNOLOGIYALARINING XALQARO TADBIRKORLIKDAGI O'RNI	977
Xudayberdiyev Otabek Absalomovich	
HUDUD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARINING INSTITUSIONAL SALOHİYATI: NAZARIY TALQIN VA YAPONIYA, GERMANIYA, XITOIY TAJRIBASI	983
Bekchanov Davron Masharipovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH VA MEHNAT FAOLIYATI UNUMDORLIGINING IQTISODIY YUKSALISHDAGI O'RNI.....	988
Anvarova Lobarxon	
TURIZM SOHASIDA HAYOT SUG'URTASI TIZIMINING IQTISODIY-HUQUQIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: XALQARO TAJRIBA VA MILLIY AMALIYOT	992
J.Kamalova	
MADANIYAT SOHASI MUASSASALARINI AUDITDAN O'TKAZISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	999
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALOQA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISH ASOSIY YO'NALISHLARI.....	1004
Nazarov Sanjar Nasridinovich	
KORXONALARDA MARKETING MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISHNING IQTISODIY MOHIYATI VA AHAMIYATI (BUXORO VILOYATI KORXONALARI MISOLIDA).....	1009
Sirojov Oxunjon Odil o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA ISH BILAN BANDLIKNI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARI	1015
Bobojonov To'liqinbek Maxmud o'g'li	
ERKIN IQTISODIY ZONALAR UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV VA INVESTITSIIYA MONITORINGINING MUALLIFLIK MODELII	1020
Abdiyev Alimardon Chorshanbiyevich, Shamsiyeva Ruxsora Nasirovna	
IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BUXGALTERIYA VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	1025
Kunduzova Kumrixon Ibragimovna, Jo'rayev Asadbek Anvarjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СРЕДЫ ДЛЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	1031
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
THE ADDITIONALITY GAP: EVALUATING THE SYNERGY BETWEEN GREEN FINANCE AND MACROECONOMIC STABILITY IN EMERGING ECONOMIES	1036
Ataxanov Umidbek Olimovich	

AHOLINI IJTIMOIIY HIMOYA QILISH TIZIMIDA SUN'IIY INTELLEKT: O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA JORIY ETISH IMKONIYATLARI VA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH MASALALARI	1042
Xidirbayev Baxrom Baxtiyarovich	
OROL BO'YI MINTAQASIDA IQLIM O'ZGARISHINING IJTIMOIIY-IQTISODIIY OQIBATLARI VA ZAIF AHOLI QATLAMLARIGA TA'SIRI	1047
Madenova Elmira Nzamatdinovna	
УЛУЧШЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВИЗАЦИЮ В ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ: СИСТЕМАТИЧЕСКИЙ ОБЗОР	1052
Эргашев Мухиббек Аслам угли	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KIMYO SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH.....	1057
Xaydarova Kamola Axinjanovna, Umaraliyev Asliddin Faxriddin o'g'li	
BARQAROR IQTISODIIY O'SISHNI TA'MINLASHDA "YASHIL" LIZINGNI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	1062
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	

BARQAROR IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA "YASHIL" LIZINGNI JORIY ETISH IMKONIYATLARI

Latipova Shaxnoza Maxmudovna

SamISI "Moliya" kafedrası dotsenti, PhD

Annotatsiya. Ushbu maqolada barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda "yashil" lizingning roli va uning moliyaviy mexanizmlari tadqiq etilgan. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida "yashil" lizing xizmatlari nafaqat moliyaviy vosita, balki ekologik barqarorlikni qo'llab-quvvatlovchi muhim mexanizm ekanligi asoslab berilgan. Barqaror iqtisodiy o'sishga erishish uchun energiya samaradorligining pastligi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik, innovatsion texnologiyalar ulushining kamligi, "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda innovatsion yechimlarni joriy etishda kichik biznesning yetarli darajada faol ishtirok etmayotganligi kabi muammolarni bartaraf etishda "yashil" lizingdan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Maqolada mamlakatimizda "yashil" lizingni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: barqaror iqtisodiy o'sish, yashil moliya, yashil lizing, energiya samaradorligi, ESG, investitsiyalar.

Abstract. This article examines the role of green leasing and its financial mechanisms in ensuring sustainable economic growth. At the current stage of economic development, it is substantiated that green leasing services are not only a financial instrument but also an important mechanism supporting environmental sustainability. To achieve sustainable economic growth, the article analyzes the potential of green leasing to address such issues as low energy efficiency, inefficient use of natural resources, a low share of innovative technologies, and insufficient participation of small businesses in the implementation of innovative solutions for the development of a green economy. The article also presents scientific and practical recommendations for the development of green leasing in our country.

Key words: sustainable economic growth, green finance, green leasing, energy efficiency, ESG, investments.

Аннотация. В данной статье исследуется роль зелёного лизинга и его финансовых механизмов в обеспечении устойчивого экономического роста. На современном этапе экономического развития обосновано, что услуги «зелёного» лизинга являются не только финансовым инструментом, но и важным механизмом, поддерживающим экологическую устойчивость. Для достижения устойчивого экономического роста проанализированы возможности использования «зелёного» лизинга для решения таких проблем, как низкая энергоэффективность, нерациональное использование природных ресурсов, низкая доля инновационных технологий, а также недостаточное участие малого бизнеса во внедрении инновационных решений для развития «зелёной» экономики. В статье разработаны научно-практические предложения по развитию «зелёного» лизинга в нашей стране.

Ключевые слова: устойчивый экономический рост, зелёные финансы, зелёный лизинг, энергоэффективность, ESG, инвестиции.

KIRISH

Global iqtisodiyotda barqaror rivojlanish konsepsiyasi iqtisodiy o'sish, ekologik barqarorlik va ijtimoiy muvozanat uyg'unligini ta'minlashni talab etmoqda. O'zbekistonda iqtisodiyotning energiya intensivligi nisbatan yuqori, asosiy kapitalning muayyan qismi eskirgan hamda "yashil iqtisodiyotga o'tish" strategik vazifa sifatida belgilangan bir sharoitda investitsiyalarning ekologik yo'naltirilgan shakllarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda mamlakatimizda atrof-muhitning joriy holatini tahlil qilish, yangi ekologik xavf-xatarlarning keskin ortib borishi fonida global va mintaqaviy ekologik muammolarning yuzaga kelishi aholining hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiluvchi hamda olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning ajralmas qismi

hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, 2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining Atrof-muhitni muhofaza qilish konsepsiyasining ishlab chiqilgani ushbu sohani moliyalashtirishga alohida e'tibor qaratishni talab etadi.

Milliy iqtisodiyotda atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida lizingdan foydalanish, xususan, "yashil" lizing turini joriy etish masalalari iqtisodchilar tomonidan tadqiq etilishi lozim bo'lgan dolzarb mavzulardan biridir. Buning asosiy sababi sifatida nobank moliya institutlaridan biri bo'lgan lizing kompaniyalari faoliyatini zamonaviy texnologiyalar, jumladan, quyosh panellari va mini-gidroelektr stansiyalarni barpo etishga yo'naltirish hamda ulardan aholi va korxonalar tomonidan keng foydalanishni ta'minlash zarurati keltiriladi.

Ko'rinib turibdiki, hukumat oldida "yashil" moliyalashtirish doirasida atrof-muhitni muhofaza qilishga qaratilgan loyihalarni moliyalashtirish uchun uzoq muddatli investitsiyalarni jalb etish dolzarb vazifa hisoblanadi. Bu esa korxonalar ekologik faoliyati bilan bog'liq loyihalarni moliyalashtirishda muqobil moliyalashtirish mexanizmlarini izlab topishni talab etadi. Ana shunday samarali moliyaviy mexanizmlardan biri "yashil" lizing hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Lizingga oid tadqiqotlar, shuningdek, mahalliy lizing bozori holati tahlili ushbu xizmat turidan mamlakatimizda yetarli darajada foydalanilmayotganligini ko'rsatmoqda [1]. Mahalliy lizing bozorini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida uning yangi turlarini joriy etish hamda ularning me'yoriy-huquqiy asoslarini takomillashtirish zarur. "Yashil" lizing aynan barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiluvchi lizing turi sifatida rivojlangan mamlakatlarda tobora keng qo'llanilib kelinayotganini kuzatish mumkin [2].

Iqtisodiy adabiyotlarda "yashil" lizing ekologik xavfsiz texnika, uskuna va transport vositalarini maqsadli moliyalashtirish shakli sifatida talqin qilinib, u biznesni katta boshlang'ich xarajatsiz modernizatsiya qilish imkonini berishi ta'kidlangan [3].

Xorijiy ilmiy tadqiqotlarda so'nggi yillarda "yashil" lizing sohasidagi rivojlanishlar lizing beruvchi va lizing oluvchilarga tashkiliy amaliyotlarini o'zgartirish orqali ijara shartnomalari mexanizmi asosida ekologik maqsadlarga birgalikda erishish imkonini yaratishga qaratilgani qayd etilgan [4]. "Yashil" lizing, odatda, lizing shartnomasiga kiritilgan maxsus "yashil" bandlarga asoslanadi. Ushbu bandlar energiya samaradorligini oshirish hamda boshqa barqaror rivojlanish maqsadlarini hisobga olish uchun mo'ljallangan.

Bundan tashqari, mazkur atama xorijiy amaliyotda ko'pincha ko'chmas mulkni moliyalashtirish bilan bog'liq munosabatlarda qo'llanilgan. "Yashil" lizing atamasi ko'chmas mulk bozorida asosan 2007-yildan boshlab keng qo'llanila boshlagan. Shuningdek, "yashil" lizing tushunchasi lizing shartnomasi bilan bog'liq jarayonlar va yondashuvlarni ifodalab, tashkilot boshqaruvining barcha darajalarini (strategik, taktik va operatsion), shuningdek, binolarning hayotiy siklining ko'plab bosqichlarini qamrab oladi. U binolarni rivojlantirishdan tortib, ekspluatatsiya jarayonida ma'lumotlarni yig'ish va monitoring qilishgacha bo'lgan jarayonlarni, ya'ni "yashil" ijara shartnomalarida belgilangan talablarni ham o'z ichiga oladi [5].

Ko'p qo'llaniladigan ta'riflardan yana biri Buyuk Britaniyada faoliyat yurituvchi binolar egalari hamkorligi — "Better Buildings Partnership" (BBP) tomonidan ishlab chiqilgan. Ularning "Green Lease Toolkit" hujjatida bunday lizing shartnomasi quyidagicha ta'riflanadi: "Bu standart shakldagi lizing shartnomasi bo'lib, unga qo'shimcha bandlar kiritiladi. Ushbu bandlar orqali binolarning ekologik samaradorligini mulkdor va lizing oluvchilar tomonidan boshqarish va yaxshilash ta'minlanadi".

Mazkur hujjat yuridik kuchga ega bo'lib, uning qoidalari shartnoma muddati davomida amal qiladi. Ushbu qoidalar qatoriga binolarning ekologik samaradorligini oshirish bo'yicha maqsad va strategiyalarni muntazam ravishda kelishib olish, suv iste'molini kamaytirish hamda undan foydalanish samaradorligini oshirish kabi yo'nalishlar kiradi [6].

Ko'rinib turibdiki, xorijiy olimlar "yashil" lizing atamasiga ko'p hollarda ekologik qurilish va ko'chmas mulk nuqtayi nazaridan yondashganlar.

Rus olimlarining ushbu atamaga oid ilmiy tadqiqotlarini o'rganish jarayonida ular asosiy e'tiborni yashil moliyalashtirishga qaratganliklarini ko'rish mumkin [7]. Xususan, N.S. Melnikova boshchiligidagi iqtisodchilar tomonidan qishloq xo'jaligida "yashil" va moslashuvchan (adaptiv) lizingning qo'llanilishi, "yashil" transport sohasida lizingdan keng foydalanish, shuningdek, sanitar aviatsiya va transport sohalarida lizing vositalari orqali ijtimoiy muammolarni bartaraf etish masalalari tadqiq etilgan [8].

Yuqorida keltirilgan fikrlarni umumlashtirgan holda ta'kidlash mumkinki, "yashil" lizing — ekologik xavfsiz texnika va uskunalarini qarz munosabatlari asosida qo'lga kiritishga yo'naltirilgan moliyalashtirish shakllaridan biridir. Uning mohiyati korxonalarning zarur texnika va uskunalaridan (jumladan, ko'chmas mulk obyektlaridan) foydalanib, ularning qiymatini bosqichma-bosqich to'lab borishi, shuningdek, uglerod chiqindilarini kamaytirish hamda ekologik me'yoriarga rioya etish orqali barqaror iqtisodiy o'sishga xizmat qilishida namoyon bo'ladi.

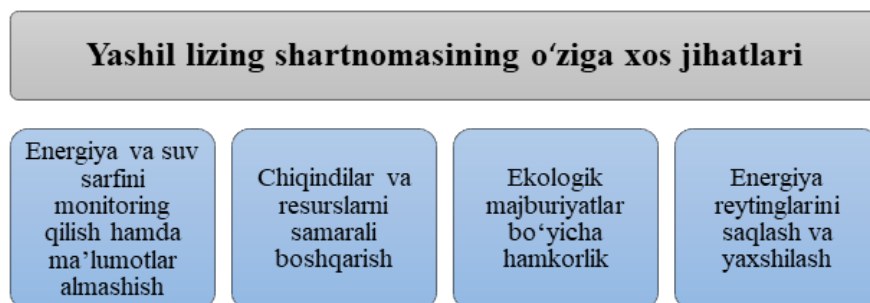
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda "yashil" lizingning o'rni va imkoniyatlarini aniqlash maqsadida kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli tahlil, solishtirma (komparativ) tahlil, induktiv va deduktiv usullar qo'llanildi. Xususan, rivojlangan davlatlar tajribasi (Yevropa Ittifoqi, Yaponiya va Janubiy Koreya) hamda milliy amaliyot asosida "yashil" lizing mexanizmlarining o'ziga xos jihatlari tahlil qilindi. Shuningdek, iqtisodiy-statistik tahlil orqali energiya samaradorligi, resurslardan foydalanish darajasi va ekologik ko'rsatkichlarga ta'sir etuvchi omillar o'rganildi. Tadqiqotda me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xalqaro standartlar (ESG tamoyillari), ilmiy maqolalar va amaliy ma'lumotlar manba sifatida qo'llanildi. Bundan tashqari, ekspert baholash usuli orqali lizing bozorining mavjud holati, uning muammolari hamda rivojlanish istiqbollari aniqlashtirildi. Olingan natijalar asosida "yashil" lizingni joriy etish va takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Yashil" lizing — bu lizing shartnomasiga qo'shimcha "yashil" talablar va ekologik shartlarni kiritish orqali mulk egasi va lizing oluvchi o'rtasida energiya hamda resurs samaradorligini oshirishni nazarda tutuvchi moliyaviy mexanizmdir.

Bunday shartnomalarning quyidagi o'ziga xos jihatlari mavjud (1-rasm):

1-rasm. "Yashil" lizing shartnomasining o'ziga xos jihatlari¹

Garchi mamlakatimizda lizing munosabatlarini tartibga soluvchi qonunchilikda "yashil" lizing tushunchasiga izoh berilmagan va u lizingning alohida turi sifatida qayd etilmagan bo'lsa-da, Uzbek Leasing International A.O. aksiyadorlik jamiyati tomonidan GEFF (Green Economy Financing Facility) dasturi doirasida "yashil iqtisodiyot" loyihalarini moliyalashtirishda "yashil" lizing amaliyoti qo'llanilmoqda.

Mazkur dastur doirasida moliyalashtirish Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki tomonidan ajratilgan mablag'lar asosida, belgilangan shartlarga rioya qilingan holda amalga oshiriladi. Jumladan, moliyalashtirish summasi 300 000 AQSH dollarigacha bo'lgan loyihalar uchun (Yashil texnologiyalar selektorida keltirilgan ro'yxat asosida) avtomatik tarzda muvofiqlik belgilanadi. 600 000 AQSH dollarigacha bo'lgan loyihalarda esa texnik tahlil asosida lizing obyekti ajratiladi.

Ushbu loyiha bo'yicha lizing muddati 5-yilgacha, lizing ustamasi yillik 10% (belgilangan stavka), komissiya haqi 1,5%, garov ta'minoti esa kamida 50% miqdorida belgilanadi. Milliy iqtisodiyotning turli tarmoqlarida faoliyat yurituvchi xususiy sektor korxonalari lizing oluvchilar sifatida ishtirok etishi mumkin [9].

"Yashil" iqtisodiyot loyihalarining maqbul ro'yxatiga onlayn "Yashil texnologiyalar selektori"da keltirilgan texnologiyalar kiradi. Jumladan, energiya samaradorligi yuqori bo'lgan va issiqxona gazlari chiqindilarining kamayishiga yoki energiya iste'molining kamida 20% ga qisqarishiga olib keladigan texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari — quyosh panellari, quyosh energiyasi yordamida suv isitish tizimlari, shamol energiyasi, gidroenergiya va boshqa texnologiyalar, shuningdek, suv resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlovchi (kamida 20% tejamkorlikka olib keluvchi) hamda yer resurslaridan oqilona foydalanishga xizmat qiluvchi texnologiyalar ushbu ro'yxatga kiritilgan.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan kelib chiqib aytish mumkinki, zamonaviy iqtisodiyot sharoitida "yashil" lizing xizmatlari nafaqat moliyaviy vosita sifatida, balki ekologik barqarorlikni qo'llab-quvvatlovchi muhim mexanizm sifatida ham namoyon bo'lmoqda. An'anaviy moliyalashtirish vositalaridan farqli ravishda, "yashil" lizing — ayniqsa texnologik uskunalar, energiya tejamkor qurilmalar yoki ekologik toza transport vositalariga yo'naltirilgan holda — atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

1 Muallif ishonmasi.

Me'yoriy hujjatlarga muvofiq, O'zbekiston 2018-yilda Parij bitimini ratifikatsiya qilgan va qator majburiyatlarni o'z zimmasiga olgan [10]. Ushbu majburiyatlarni bajarish jarayonida iqtisodiyotda mavjud ayrim muammolar barqaror rivojlanishning ustuvor maqsadlariga erishishga to'sqinlik qilmoqda. Xususan, energiya samaradorligining pastligi, tabiiy resurslardan oqilona foydalanilmasligi, innovatsion texnologiyalar ulushining kamligi, shuningdek, "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda kichik biznesning yetarli darajada faol ishtirok etmayotganligi kabi muammolar mavjud.

Mazkur muammolarni hal etish uchun, avvalo, samarali va ekologik toza texnologiyalarni keng joriy etish, "yashil" iqtisodiyot tamoyillarini iqtisodiyot tarmoqlariga integratsiya qilish, shuningdek, tabiiy va energiya resurslaridan foydalanishda zamonaviy uskunalarni lizing asosida jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Shu bois, bugungi kunda an'anaviy lizingdan o'zining maqsad va vazifalari bilan farqlanuvchi "yashil" lizingga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda.

Ko'plab davlatlar, xususan Yevropa Ittifoqi [11], Yaponiya [12] va Janubiy Koreya [13] kabi rivojlangan mamlakatlar ushbu yo'nalishda "yashil lizing" (green leasing)ni [14] joriy etish orqali ekologik xavfsiz loyihalarni moliyalashtirishni kengaytirmoqda. Bu orqali lizing beruvchilar nafaqat texnik vositalarni, balki ekologik mas'uliyatni ham shakllantiruvchi moliyaviy modelni taklif etmoqda.

Bugungi ekologik muammolar, iqlim o'zgarishlari va tabiiy resurslarning cheklanganligi sharoitida moliyaviy sohaning barqarorlik tamoyillariga moslashuvi muqarrar hisoblanadi. Lizing ushbu o'zgarishlarga javob beruvchi hamda ijtimoiy mas'uliyatli yondashuvlar bilan integratsiyalashishni ta'minlovchi muhim moliyaviy vositadir. U ekologik toza energiya manbalari (quyosh, shamol), energiya tejankor texnologiyalar (LED yoritgichlar, A++ toifadagi uskunalar) hamda chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalarini lizing asosida joriy etish imkonini kengaytiradi.

Xususan, O'zbekiston Respublikasining 2019–2030-yillarda "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini inobatga olsak, ushbu yo'nalishda lizing xizmatlarining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Mazkur strategiya doirasida energiya samaradorligi, resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik xavfsizlik ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan [15]. Lizing esa ushbu maqsadlarga erishishda barqaror, innovatsion va samarali moliyaviy vosita bo'lib xizmat qilishi lozim.

O'zbekistonda "yashil" lizingni joriy etish kompleks jarayon bo'lib, tizimli yondashuv va aniq metodologiyani talab etadi. Buning uchun, avvalo, lizing faoliyati, ekologiya, ijtimoiy soha hamda korporativ boshqaruvni tartibga soluvchi amaldagi qonun va me'yoriy-huquqiy hujjatlarni chuqur o'rganish zarur. Shu bilan birga, bozor hajmi, segmentlar ulushi, asosiy ishtirokchilar hamda ularning ESG amaliyotini baholash muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, mijozlarning ESG mahsulot va xizmatlarga bo'lgan talabi hamda ehtiyojlarini aniqlash, lizing beruvchi faoliyatida zarur resurslar (moliyaviy, mehnat va texnologik) mavjudligini baholash, ESG-lizingni joriy etishdagi asosiy cheklovlarni aniqlash muhimdir.

ESG-lizing atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan texnologiyalarni moliyalashtirish, ijtimoiy mas'uliyatli yondashuvlarni qo'llab-quvvatlash hamda ochiq boshqaruv tamoyillarini joriy etish orqali "yashil" iqtisodiyotga real hissa qo'shadi. Bu nafaqat ekologik samaradorlikni oshiradi, balki lizing oluvchilar uchun qo'shimcha imtiyozlar va yuqori barqarorlik reytinglariga erishish imkonini yaratadi.

Shu bois, mamlakatimizning "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi nafaqat milliy barqarorlikni ta'minlashga, balki xalqaro standartlarga yaqinlashishga ham xizmat qiladi. Mazkur jarayonda moliyaviy mexanizmlar, xususan ESG-lizing xizmatlarining qo'llanilishi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan rasmiy strategiyalar bilan ESG-lizingning uyg'unlashuvi O'zbekistonning barqaror taraqqiyot yo'lini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan qabul qilingan hujjatlar asosida moliyaviy mexanizmlar, xususan ESG-lizing vositalarining kengaytirilishi ekologik jihatdan xavfsiz va iqtisodiy jihatdan samarali kelajak uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Kelgusida ESG-lizing mexanizmlarining O'zbekistonda kengroq tatbiq etilishi nafaqat yirik korxonalar, balki kichik va o'rta biznes subyektlari faoliyatida ham barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat tomonidan ESG tamoyillarini qo'llab-quvvatlovchi me'yoriy-huquqiy baza kengaygani sari ushbu model asosida moliyalashtiriladigan loyihalar soni ortadi va bu iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarining oshishiga olib keladi. ESG yondashuvining uzoq muddatli istiqbollari O'zbekiston iqtisodiyoti uchun xalqaro reytinglarda ijobiy natijalarga erishish, xorijiy investitsiyalar oqimini kengaytirish hamda zamonaviy texnologiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini yaratadi.

Shunday qilib, ESG-lizing nafaqat bugungi iqtisodiy ehtiyojlarga javob beradi, balki kelajakdagi barqaror taraqqiyot uchun ham mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, lizing shartnomasini tuzishda lizing oluvchini qiziqtiradigan asosiy masalalardan biri lizing obyektining likvidiligi hisoblanadi. Atrof-muhitni muhofaza qilishda foydalaniladigan uskunalarining likvidlilik darajasi nisbatan past bo'lishi mumkin. Ushbu uskunalar bo'yicha ikkilamchi bozorning yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli lizing beruvchi tomonidan qo'shimcha garov ta'minoti talab qilinishi ehtimoli mavjud.

Yana bir muhim sabablardan biri lizing shartnomasini rasmiylashtirish jarayonida hujjatlashtirishning murakkabligi hisoblanadi. Mulkni lizing asosida olishda lizing oluvchi tomonidan quyidagi hujjatlar taqdim etilishi lozim: lizing olish uchun ariza, lizing oluvchining anketasi, ustav, ta'sis shartnomasi, davlat ro'yxatidan o'tganlik to'g'risidagi guvohnoma, mulk huquqini tasdiqlovchi hujjatlar, barcha litsenziyalar nusxalari, so'nggi to'rt chorak bo'yicha moliyaviy hisobotlar (soliq organlari belgisi bilan), soliq qarzdorligining mavjud emasligi to'g'risidagi soliq organi ma'lumotnomasi, bankdagi barcha hisob raqamlari to'g'risidagi bank ma'lumotnomasi, shuningdek, lizing oluvchining banklar oldida majburiyatlarining mavjud emasligi haqidagi ma'lumotnomalar va boshqalar.

Agar ushbu hujjatlarning barchasi lizing beruvchini qanoatlantirsa, ijobiy qaror qabul qilinadi. Shundan so'ng lizing shartnomasi, oldi-sotdi shartnomasi, zarur hollarda kredit shartnomasi hamda sug'urta shartnomasi tuziladi.

Mazkur jarayonning murakkabligi esa ayrim mijozlarning lizing xizmatlaridan foydalanishdan voz kechishiga sabab bo'lishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish davlat siyosati darajasida ustuvor yo'nalishga aylanganligi sababli "yashil" lizingni joriy etish va rivojlantirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ushbu sohani takomillashtirish uchun, avvalo, institutsional-huquqiy asoslarni mustahkamlash, moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini yaratish hamda lizing bozori va moliyaviy infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflarni joriy etish zarur. "Yashil" lizingni institutsional va huquqiy jihatdan takomillashtirish maqsadida milliy qonunchilikka "yashil" lizing tushunchasini kiritish, ESG va "yashil aktivlar" klassifikatsiyasini ishlab chiqish, lizing kompaniyalari uchun "yashil portfel" talablarini belgilash hamda lizing munosabatlarini "yashil" moliyaviy vositalar bilan integratsiyalash, jumladan, yashil obligatsiyalar, lizing instrumentlari va "yashil sukuk" mexanizmlarini joriy etish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini qo'llash orqali "yashil" lizingni rivojlantirish uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralari kengaytirish muhim ahamiyatga ega bo'lib, bunda foiz stavkalarini subsidiyalash, soliq imtiyozlarini taqdim etish, tezlashtirilgan amortizatsiya mexanizmlarini joriy etish hamda kichik va o'rta biznes subyektlari uchun maxsus moliyalashtirish liniyalarini yaratish zarur. Bundan tashqari, lizing bozori va moliyaviy infratuzilmani rivojlantirish orqali ham "yashil" lizingni takomillashtirish mumkin. Bu borada Xitoy tajribasidan kelib chiqib, lizing kompaniyalarida "yashil" bo'limlarni tashkil etish, quyosh panellari, energiya tejovchi uskunalar, elektr transport vositalari hamda suv tejash texnologiyalarini qamrab olgan "yashil" aktivlar bozorini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. <https://uzbekleasing.uz/uz/about/news/6219/>
2. https://knowledge.uli.org/-/media/files/research-reports/2022/uli_teop_gll_final89.pdf
3. <https://greenleaseleaders.com/resource/green-lease-leaders-2026-outlook-report/>
4. Janda, K. B., Bright, S., Patrick, J., Wilkinson, S., & Dixon, T. J. (2016). The evolution of green leases: Towards inter-organisational environmental governance. <https://www.researchgate.net/publication/296623278>
5. <https://nva.sikt.no/registration/0198cc5ce434-b391cf11-7de8-4c67-874b-c9f81dadda5a>
6. Bugden, K., Botten, C., Staheli, J., Cross, S., & Highmore, S. (2013). Green Lease Toolkit. London: The Better Buildings Partnership.
7. Dudin, M. N., Shkodinskiy, S. V., & Kushnir, A. M. (2022). Predposilki rasshireniya zelenogo finansirovaniya i ESG-praktiki v rossiyskom bankovskom sektore. *Ekonomika, predprinimatelstvo i pravo*, 12(4), 1301–1322.
8. Melnikova, N. S., Bikanova, N. I., Xayrulina, I. G., Popov, S. E., & Pryadko, Ye. A. (2023). Tendensii razvitiya otechestvennogo rinka lizinga v Rossii pod vliyaniyem sanksiy. *Nauchnyy rezultat. Ekonomicheskkiye issledovaniya*, 9(4), 106–115.
9. <https://uzbekleasing.uz/uz/about/news/5050/>
10. O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 2-oktyabrdagi "Parij bitimini (Parij, 2015-yil 12-dekabr) ratifikatsiya qilish to'g'risida"gi O'RBQ-491-son Qonuni.
11. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
12. https://www.meti.go.jp/english/policy/energy_environment/global_warming/ggs2050/index.html
13. https://www.greenpolicyplatform.org/sites/default/files/cgpp_knowledge%20note%20series_01.pdf
14. <https://iclg.com/practice-areas/environmental-social-and-governance-law/usa>
15. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi "2019–2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining 'yashil' iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoni.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
